

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 17.09.2021
Published /Yayınlanma 30.11.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Kalebaşı, A. (2021). Okul sosyal hizmeti bağlamında ortaöğretimde uluslararası öğrenciler: psikososyal alanda yaşanan zorluklar, ihtiyaçlar ve gelecek beklentileri. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(76), 2856-2871.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2813>

Dr. Adem KALEBAŞI
<https://orcid.org/0000-0001-9768-0476>
MEB, İstanbul / TÜRKİYE

Issue/Sayı: 76

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

OKUL SOSYAL HİZMETİ BAĞLAMINDA ORTAÖĞRETİMDE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER: PSİKOSOSYAL ALANDA YAŞANAN ZORLUKLAR, İHTİYAÇLAR VE GELECEK BEKLENTİLERİ¹

INTERNATIONAL STUDENTS IN SECONDARY EDUCATION IN THE CONTEXT OF SCHOOL SOCIAL WORK: DIFFICULTIES, NEEDS AND FUTURE EXPECTATIONS IN THE PSYCHOSOCIAL FIELD

ÖZET

Bu çalışmanın amacı Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde eğitim gören uluslararası öğrencilerin psikososyal alanda yaşadığı sorun, ihtiyaç ve beklentilerini ortaya çıkarmaktır. Sorun ve ihtiyaçları derinlemesine keşfetme amacıyla araştırma nitel desenle tasarlanmıştır. Araştırma öncesi literatür taraması yapılmış ve sonrasında görüşme formu soruları hazırlanmıştır. Araştırma verileri İstanbul ili Üsküdar ilçesinde yüksek sayıda uluslararası öğrenciye sahip olan imam hatip lisesinden rastgele seçilen 14 uluslararası öğrenci velisi ve uluslararası öğrencilerin derslerine giren 28 öğretmen ve okul idarecilerinden elde edilmiştir. Araştırma amaçlarına yönelik sorulardan gelen cevaplar psikososyal alanda yaşanan zorluklar, uyumu artırmaya yönelik çalışmalar ve gelecek beklentisi olmak üzere 3 tema altında kodlanmıştır. Uluslararası öğrencilerin ailelere göre uluslararası öğrenciler zorbalığa maruz kalma, içe kapanma, dalga geçilme, telefon bağımlılığı ve okula devamsızlık gibi başlıklarda sorunlar yaşamaktadırlar. Uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecilere göre ise uluslararası öğrenciler aileye özlem duyma, korunma ve desteklenme ihtiyacı, yalnızlık, kendi aralarında gruplaşma, akran baskısı, jest ve mimik kullanımını farklılıkları ve kültürel farklılıklar gibi psikososyal alanlarda çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen ve okul idarecilerinin uluslararası öğrencilere yaklaşırken öğrencilerin ihtiyacını gözetenek onlara destek vermesi ve ilgilenmesinin önemli olduğu görülmektedir. Aşırı negatif davranışlar gibi aşırı pozitif yaklaşımlarda sorun oluşturabilmekte ve diğer öğrencilerin tepkisini çekmektedir. Araştırma uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunların giderilmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması için okul sosyal servisi ve rehberlik birimleri tarafından uluslararası öğrencilere yönelik koruyucu- önleyici programlar hazırlanması ve uygulanmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul Sosyal Hizmeti, Uluslararası Öğrenciler, Psikososyal Alanda Yaşanan Zorluklar ve İhtiyaçlar.

ABSTRACT

The aim of this study is to reveal the psychosocial problems, needs and expectations of international students studying at secondary education level in Turkey. In order to explore the problems and needs in depth, the research was designed with a qualitative design. Before the research, a literature review was made and then interview form questions were prepared. The research data were obtained from 14 parents of international students randomly selected from the imam hatip high school, which has a significant number of international students in Üsküdar district of Istanbul, and 28 teachers and school administrators who attend the courses of international students. The answers from the questions for the research purposes were coded under 3 themes: difficulties experienced in the psychosocial field studies to increase adaptation and future expectations. According to the families of international students, international students experience problems such as being bullied, withdrawn, mocked, phone addiction and absenteeism from school. According to the teachers/school administrators

¹ Bu makale yazarın Prof. Dr. Fethi GÜNGÖR ve Prof. Dr. İsmail BARIŞ danışmanlığında hazırladığı “Uluslararası Öğrencilerin Okula Uyumunu Güçlendirmeye Yönelik Deneysel Bir Çalışma: Üsküdar Örneği” isimli doktora tezinden üretilmiştir.

who attend the classes of international students, international students experience various problems in psychosocial areas such as longing for family, the need for protection and support, loneliness, grouping among themselves, peer pressure, differences in the use of gestures and mimics, and cultural differences. According to the results of the research, it is seen that it is important for teachers and school administrators to support and take care of the international students' needs while approaching them. Excessively positive approaches, such as excessively negative behaviors, can also create problems and attract the reaction of other students. The research reveals that it is necessary to prepare and implement protective-preventive programs for international students by the school social service and guidance units in order to solve the problems experienced by international students and meet their needs.

Keywords: School Social Work, International Students, Difficulties and Needs in the Psychosocial Field.

1. GİRİŞ

Uzun yıllar boyunca Türk Millî Eğitim sistemi içerisinde uluslararası öğrenci bulunmasına karşın küresel göçün bir parçası olarak son yıllarda uluslararası öğrenci sayısı önemli ölçüde artmıştır. Türkiye’de temel eğitim kademesi ve ortaöğretim düzeyinde uluslararası öğrenci sayısını artıran iki temel sebep bulunmaktadır. İlki son yıllarda çevre ülkelerde yaşanan iç savaş, siyasi istikrarsızlık ve yaşanan travmalar neticesinde yaşanan göçlerdir. Çevre ülkelerde yaşanan bu sorunlar karşısında özellikle son otuz yılda artan sayıda düzensiz göç söz konusudur. Bu anlamda uluslararası göç, uluslararası öğrenci hareketliliğini artıran yeni olgu haline gelmiştir. Türkiye’de eğitim sistemi içinde uluslararası öğrenci sayısı artıran diğer temel bir neden de ülkenin son yıllarda gösterdiği sosyal ve ekonomik istikrarın bir sonucu olarak daha iyi bir hayat ve eğitim elde etmek amacıyla ülkeye yapılan girişlerdir. Bu öğrencilerin bir kısmı ailelerin işi dolayısıyla Türkiye’ye gelmekte ve okula devam etmekte bir kısmı da ailelerinden ayrılarak öğrenci statüsünde Türkiye’de bulunmaktadır.

Okul sosyal hizmeti öğrenci destek hizmetlerinin bir parçası olarak öğrenci, aile ve eğitim çevresine ihtiyaçlar doğrultusunda okul çağındaki çocukların eğitim haklarına ulaşmalarını engelleyen her türlü sorunun aşılmasında çeşitli rol ve sorumluluklar üstlenmektedir. Okul sosyal hizmet mesleğinin geniş yelpazesi içerisinde yer alan dezavantajlı öğrenciler öncelikli olmak üzere tüm öğrencilerin iyilik halinin artırılması amacıyla ihtiyaca yönelik farklı türde ve düzeyde müdahalelerde bulunmaktadır (Jarolmen, 2017: 9; Duman, 2014: 3).

Okul ortamında sosyal hizmet uygulamasının odağı; öğrencinin okula erişimi, okula devamlılığı ve okul başarısını etkileyen biyopsikososyal faktörler, risk analizi, koruma ve önlemdir. Okula yeni gelen göçmenlerin okul yaşamına ve kültürüne uyum sağlamakta güçlük yaşayan çocukları, özel gereksinimli kaynaştırma öğrencileri ve aileleri, çeşitli psikososyal nedenlerle okula devamsızlık yapan ve okuldan ayrılmak zorunda kalan çocuklar, yüksek riskli ortamı olan ailelerden gelen çocuklar, ciddi hastalıklara, travmalara maruz kalan öğrenciler, aileleri ve çevreleri okul sosyal hizmetinin müdahale edeceği gereksinim gruplarından bazılarıdır (Louise Osmond, 2005: 332-333; Turner, 2005: 331-332).

Okula erişim ve uyum bütün çocuklar için önemli olduğu gibi eğitim sisteminden dışlanma olasılığı olan engelliler, göçmenler, maddi zorluklar yaşayan çocuklar ve uluslararası öğrenciler için de çok önemlidir. Bu öğrencilerin ihtiyaçlarının anlaşılacak eğitime etkin katılımlarının sağlanması önemlidir. Okula etkin katılımın, öğrenmenin ve gelişmenin en temel şartı da okulda kimseyi dışlamayan ve bütün öğrencileri kapsayan olumlu bir okul kültürünün oluşturulmasıdır (Sakız, 2016: 68). Bu amaçla bu çalışmada Türkiye’de ortaöğretim düzeyinde eğitim gören uluslararası öğrencilerin ihtiyaçları ve gelecek beklentilerine odaklanmak için uluslararası öğrencilerin en yakın çevrelerine odaklanılmıştır. Sosyal hizmet mesleğinin çevresi içindeki birey (Sheafor ve Horejsi, 2014) düşüncesinden hareketle öğrencilerin derslerine giren öğretmen ve okul idarecileri yanında uluslararası öğrencilerin velileriyle de görüşülerek öğrencilerin okulda psiko-sosyal alanda yaşadığı sorunlar, ihtiyaçlar ve gelecek beklentileri analiz edilmiştir.

2. TÜRKİYE’DE ORTAÖĞRETİMDE ULUSLARARASI ÖĞRENCİLER

Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde temel eğitim ve ortaöğretim düzeyinde 2019-2020 eğitim öğretim yılında kayıtlı 788.641 uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerden 609.732’sini Suriyeli ve 66.857’sini Iraklı öğrenciler oluşturmaktadır. Bu ülkelerden sonra en fazla sayıda uluslararası öğrenci Afganistan, İran, Azerbaycan ve Rusya Federasyonu’ndan bulunmaktadır. Tablo 1’de Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda öğrenim gören uluslararası öğrenci sayıları ve ilk 10 sırada yer alan ülkeler gösterilmektedir.

Tablo 1: 2019-2020 Eğitim Yılı Millî Eğitim Bakanlığı Bünyesindeki Okullara Kayıtlı Uluslararası Öğrenci Sayıları ve Uyrukları (İlk 10 Ülke)

Ülke	Sayı	Yüzde
Suriye	609.732	77
Irak	66.857	8,50
Afganistan	37.203	4,7
İran	10.394	1,3
Azerbaycan	7.453	1
Mısır	5.802	0,7
Rusya	5.275	0,65
Ürdün	3.994	0,5
Özbekistan	3.422	0,45
Kazakistan	3.096	0,4
Diğer ülkeler	35.413	4,4
Toplam	788.641	100

Kaynak: MEB Hayat Boyu Öğrenme G.M., 2019

Uluslararası öğrencilerin ülkeler arasındaki hareketliliği burs, barınma, ulaşım gibi maddi sorunlar dışında çeşitli sorunları gündeme getirmiştir. Dil sorunu dışında aile özlemi, kabul görme, yalnızlık, akademik, sosyal ve psikolojik uyum gibi psikososyal alandaki sorun ve ihtiyaçlar ortaya çıkmıştır. Uluslararası öğrencilerle ilgili yapılan çalışmalar bu öğrencilerin yalnızlık, kültürel şok, uyumsuzluk ve çekingenlik sorunları yaşadığı tespit edilmiştir (Tomich, McWhirter ve King, 2000). Araujo (2011), ABD’de öğrenim gören uluslararası öğrencilerin uyum deneyimlerini araştırmak için literatür incelemesi yapmıştır. Araştırmacı uyumla ilgili en önemli değişkenleri sosyal destek algılaması, ABD’li öğrencilerle iletişim, aile özlemi ve ön yargı ve ayrımcılık olarak sıralamıştır. Kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar ve bunun önyargıyla ilişkili bir sorun olarak ortaya konması birçok araştırmada ortaya konmaktadır.

Literatüre bakıldığında Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde temel eğitim ve ortaöğretimde öğrenim gören uluslararası öğrencilerin psikososyal alandaki sorun ve ihtiyaçlarına ilgili sınırlı sayıda araştırma yapıldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar uluslararası öğrenciler, uluslararası öğrencilerin velileri, okul idarecileri ve öğrencilerin derslerine giren öğretmenlerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmalarda öğrencilerin akademik, kültürel, sosyal ve psikolojik uyum ve başarı durumları araştırılmış, uluslararası öğrencilerin yaşadığı ekonomik sorunlar incelenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde eğitim gören uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunlar arasında dil sorunu, okula uyum sorunu, akademik başarı ve kültürel uyum sorunları ana temalar olarak öne çıkmaktadır. Bu öğrenciler okula ilk geldiklerinde diğer öğrenciler tarafından tamamen kabul görmemekte, oyun ve etkinliklerden dışlanmaktadırlar (Sariahmetoğlu, 2019; Kalebaşı ve Güngör, 2019; Gülüm ve Akçalı, 2017). Bu öğrenciler Türk gelenek ve göreneklerine uyum sağlamakta güçlük çekmekte (Güngör ve Şenel, 2018), kendini ifade ederek ortaya koyamamakta ve özgüven sorunu yaşamaktadırlar (Delen, 2018). Okul kurallarına uymakta zorluk yaşama, kendi aralarında gruplaşma ve arkadaşlık ilişkileri kurmakta güçlükler (Turan ve Polat, 2017; Yiğit, 2015) okula uyumda yaşanan güçlükler sonrasında okulla bağ kuramama ve devamsızlık yapma okul terkiyle sonlanabilmektedir (Emin, 2018).

3. YÖNTEM

Araştırma nitel desenle yapılandırılmıştır. Araştırmada uluslararası öğrenciler ile T.C. vatandaşı öğrencilerin karma eğitim aldığı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ortaöğretim okulunda uluslararası öğrencilerin velileri ve uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen ve okul idarecileriyle görüşülmüştür. Araştırma kapsamında uygulanan nitel yöntemle ortaöğretimde eğitim gören uluslararası öğrencilerin sorunları ve ihtiyaçları yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla öğrencilerin aileleri ve öğrencilerin derslerine giren öğretmen/idarecilerin bakış açısıyla incelenmiştir. Araştırmada uluslararası öğrenciler ile T.C. vatandaşı öğrencilerin karma eğitim aldığı Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ortaöğretim okullarındaki öğrenci velilerine ulaşmanın zorluğu dikkate alınarak amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme araştırmacının araştırma problemleri için en uygun cevabı bulacağını düşündüğü birey, grup, kurum ya da belgeleri içerir. Buradaki amaç araştırmacın sorularına en uygun cevabı verebilecek kişi ya da objelerin araştırma için seçilmesidir. Amaçlı örnekleme birçok olgu, durum ve yaşantının keşfedilmesine ve ortaya çıkmasına imkân tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmanın amacına bağlı olarak araştırmacı için zengin ve derinlemesine bilgi sağlar. Belirli özelliklere sahip bireylerle ulaşılması zor bilgilere erişmek gibi özel durumlarda araştırmacı tarafından tercih edilebilir (Saruhan ve Özdemirci, 2016: 201).

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini İstanbul ili Üsküdar ilçesinde uluslararası öğrenciler ve T.C. vatandaşı diğer öğrencilerin beraber eğitim gördüğü Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ortaöğretim okulları, uluslararası öğrencilerin velileri, uluslararası öğrencilerin öğretmenleri ve idarecileri oluşturmaktadır. Araştırmaya örneklem olarak hem zorunlu göç sonrası Türkiye'ye gelen Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü hem de çeşitli ülkelerden eğitim almak için ülkemize gelen uluslararası öğrencilerin bulunduğu bir imam hatip lisesi seçilmiştir. 2020-2021 eğitim öğretim yılında Üsküdar ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda 930 uluslararası öğrenci mevcuttur. Ortaöğretim düzeyinde ise 258 uluslararası öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerden 206'sı Anadolu İmam Hatip Liselerinde eğitim görmektedir (Üsküdar MEB Strateji Geliştirme Bölümü, 2020-2021). Araştırma 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında İstanbul ili Üsküdar ilçesinde erkek öğrencilerin öğrenim gördüğü Anadolu İmam Hatip Lisesinde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Üsküdar İlçesi'nde 9., 10., 11. ve 12. sınıflarda öğrenim gören uluslararası öğrencilerin velilerinden rastgele seçilen 14 uluslararası öğrenci velisi, uluslararası öğrencilerin derslerine giren 28 öğretmen ve okul idarecisinden oluşturmaktadır.

3.2. Araştırma Soruları

Bu araştırmada uluslararası öğrencilerin eğitim ortamında yaşadığı sorun alanlarını ortaya çıkarmak için uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecileri ve uluslararası öğrencilerin velilerine yönelik aşağıdaki araştırma soruları yer almaktadır.

1. Uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecilerine göre uluslararası öğrenciler psikososyal alanda hangi zorluklar yaşamaktadırlar?
2. Okulunuzdaki uluslararası öğrenciler sınıf arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle iletişimde hangi zorlukları yaşıyorlar?
3. Uluslararası öğrencilerin velilerine göre uluslararası öğrenciler Türkiye'de okula uyum sağlamakta hangi zorlukları yaşamaktadırlar?
4. Çocuklarınızın okula daha iyi uyum sağlaması için neler yapılmasını istersiniz?
5. Çocuğunuzun geleceği hakkında, üniversite eğitimi vb. konularda neler düşünüyorsunuz? Çocuğunuzun Türkiye'de üniversite eğitimi almasını istiyor musunuz?

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında uluslararası öğrenci velilerinden oluşan 14 öğrenci velisi ve uluslararası öğrencilerin derslerine giren 28 öğretmen/okul idarecisiyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılan görüşmeler gönüllülük esasına göre yürütülmüştür. Görüşme yapılan uluslararası öğrenci velilerine, öğretmen ve okul idarecilerine araştırma hakkında detaylı bilgi verilmiş, etik sorumluluk gereğince kişisel bilgilerin paylaşılmayıp gizli kalacağı ifade edilmiştir. Velilerle yapılan görüşmeler Covid-19 salgını dolayısıyla yüz yüze olarak değil telefonla ya da internetten üzerinden görüşme programları aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Uluslararası öğrenci velilerinin bir kısmının Türkçe bilmemesi nedeniyle görüşmeler tercüman eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Bazı öğrencilerin eğitimleriyle anne babadan daha çok ağabeyleri ilgilendiği için anne baba yerine velisi olarak ağabeyleriyle görüşme gerçekleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Uluslararası öğrenci velileri ve uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecileriyle yapılan görüşmelerde verilen bilgiler araştırmacı tarafından not alınmıştır. Böylece veri kayıplarının önüne geçilmek istenmiştir. Toplanan verilere içerik çözümlemesi yapılmıştır. İçerik analizi belirli kodlamalara dayalı olarak gerçekleştirilen metin çözümlemesinde kullanılan bir tekniktir. Bu çalışmada verilerle kodlamalar yapılmış ve daha sonrasında bu kodlamalardan temalar oluşturulmuştur. Araştırmada öğretmen/idareci ve velilerin kimliklerinin belirlenmemesi amacıyla araştırmacı tarafından görüşme yapılan öğretmen/idareciler "öğretmen1, öğretmen2" şeklinde veliler ise "veli1, veli2" şeklinde kodlanmıştır. Öğretmenler kodlanırken mesleki deneyim süresi de kodlarının yanında belirtilmiştir. Velilerin ise kodlarının yanında yaşları da aktarılmıştır.

4. BULGULAR

Araştırma çerçevesinde yapılan görüşmeler doğrultusunda sosyodemografik özelliklerle araştırma amaçları doğrultusunda iki ana tema belirlenmiştir. Sosyodemografik özellikler uluslararası öğrencilerin velileri ve uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecilerine ilişkin bilgiler olmak üzere iki alt temadan oluşmaktadır. Araştırma amaçlarına yönelik temalar ise psikososyal alanda yaşanan zorluklar, uyumu artırmaya yönelik çalışmalar ve gelecek beklentisi olmak üzere 3 temadan oluşmaktadır.

4.1. Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Öğretmen ve okul idarecilerine kendilerini tanıttıcı özelliklerini belirlemeye ve uluslararası öğrencilerle çalışma deneyimlerini tespit etmeye yönelik sorular sorulmuştur. Alınan cevaplara tablo 2’de yer verilmektedir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğretmen/İdarecilere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler, n:28

Tanımlayıcı		Sayı	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	13	46
	Erkek	15	54
Mesleki Kıdem Yılı	1-10 Yıl	6	20
	11-20 Yıl	11	40
	20-30 Yıl	11	40
Eğitim Düzeyi	Lisans	23	82
	Yüksek Lisans	5	18
Branş	Coğrafya	2	7
	Tarih	3	11
	İlahiyat	5	18
	Felsefe	1	4
	Matematik	3	11
	Türk Dili ve Edebiyatı	4	14
	Rehberlik	2	7
	İngilizce	3	11
	Beden Eğitimi	2	7
	Resim	1	4
Daha Önce Uluslararası Öğrencilerle Çalışma Durumu	Çalıştım	21	75
	Çalışmadım	7	25
Uluslararası öğrencilerin gereksinimleriyle ilgili eğitim alma durumu	Aldım	7	25
	Almadım	21	75

Uluslararası öğrenci velilerine kendilerini tanıttıcı özelliklerini belirlemeye yönelik sorular sorulmuştur. Uluslararası öğrencilerin velilerine yaş, eğitim durumu, meslek durumu sorulmuştur. Alınan cevaplara tablo 3’te yer verilmektedir.

Tablo 3: Uluslararası Öğrenci Velilerine İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler, n:14

Tanımlayıcı		Sayı	Yüzde
Veli	Baba	6	43
	Anne	2	14
	Ağabey	6	43
Eğitim Durumu	İlkokul	1	7
	Ortaokul	4	28
	Lise	3	21
	Üniversite	6	43
Yaş	20-30	5	36
	31-40	2	14
	41-50	5	36
	51-60	2	14
Uyruk	Rusya	2	14
	Çin	1	7
	Etiyopya	1	7
	Suriye	7	50
	Afganistan	1	7
	Ürdün	1	7
	Kazakistan	1	7
Meslek	Satış-Pazarlama	2	14
	Üniversite Öğrencisi	2	14
	Öğretmen	2	14
	Tekstil	1	7
	Marangoz	1	7
	Pizzacı	1	7
	Turizm	1	7
	Tercüman	1	7
	Ev hanımı	1	7
	Turist Rehberi	1	7

4.2. Araştırmanın Amaçlarına Yönelik Bulgular

Araştırmanın amaçlarına yönelik bulgular kendi içinde öğrencilerin psikososyal alanda yaşadığı zorluklar, uyum süreci, uyumu artırmaya yönelik çalışmalar ve gelecek beklentisi olmak üzere 3 tema belirlenmiştir. Bu temalara ilişkin bulgular başlıklar halinde aşağıda sunulmaktadır.

4.2.1. Uluslararası Öğrencilerin Psikososyal Alanda Yaşadığı Zorluklar

Öğrencilerin Türkiye’de eğitim süreçlerinde karşılaştıkları kültürel farklılıklar, aileden uzak kalma, özlem çekme, yalnızlık, çevreden destek alma, korunma ve desteklenme ihtiyaçları gibi çeşitli sorun alanları psikososyal alanında yaşanan zorluklar teması altında sunulmuştur.

4.2.1.1. Öğretmen ve Okul İdarecilerinin Uluslararası Öğrencilerin Psikososyal Alanda Yaşadığı Zorluklara İlişkin Düşünceleri

Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki resmî okullarda eğitim alan uluslararası öğrencilerin büyük bir kısmı savaş bölgelerinden zorunlu göç sonrası ülkemizde gelmiş olsa da daha iyi bir eğitim almak ya da velilerinin işi dolayısıyla gönüllü olarak Türkiye’yi tercih eden öğrenci sayısı da hayli fazladır. Bu durum farklı coğrafyalardan ve farklı kültürlerden öğrencilerin aynı okulda eğitim görmelerine imkân sağlamaktadır. Farklı geçmişlerden gelen bu öğrencilerin psikososyal alanda yaşadığı sorunlara ilişkin araştırmanın amaçları kapsamında öğretmen ve okul idarecilerine “uluslararası öğrenciler okulda psikososyal alanda hangi zorluklar yaşıyorlar?” sorusu sorulmuş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Öğretmen4, daha öncede uluslararası öğrencilerin bulunduğu bir okulda çalışmış olduğunu ve bu konuda tecrübeli olduğundan uluslararası öğrencilerin sorunlarıyla daha yakından ilgilendiğini, bu öğrencilerin psikososyal alanda çeşitli sorunlar yaşadığını ifade etmiştir.

“Uluslararası öğrencilerin bir kısmı memleketlerine ve ailelerine uzak olmaları dolayısıyla özlem yaşamakta, zaman zaman okulda kendilerini yalnız hissetmekte ve bazen de kendi ülkelerindeki öğrencilerle gruplaşma yoluna gitmektedirler. Bu durumdan dolayı bazen izole olduklarını da görüyorum. Ailelerinden uzak oluşları sebebiyle maddi sıkıntıları da oluyor.” (Öğretmen4, 19)

18 yıl süresince öğretmenlik yaptığını ve daha önce uluslararası öğrencilerle çalıştığı belirten Öğretmen6, öğrencilerin daha çok okulun ilk yıllarında sorunlar yaşadığını ifade etmiştir.

“Bu öğrenciler sosyalleşme alanında kendini ifade edememe, gurbet hissi, yalnızlık gibi alanlarda çeşitli sorunlar yaşıyorlar. Daha önce çalıştığım uluslararası öğrencilerin bulunduğu bir okulda okula uyum konusunda uluslararası öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılıklar yaşadığını gördüm. Uluslararası erkek öğrencilere göre uluslararası kız öğrencilerinin okula daha iyi uyum sağladığını fark ettim.” (Öğretmen6, 18)

Öğretmen7, 29 yıldır öğretmenlik yaptığını ve bu yıllar içerisinde çeşitli okul türlerinde uluslararası öğrencilerle de çalıştığını, ülkelere göre uluslararası öğrencilerin yaşadığı sorunlarda farklılaşma olduğunu ifade etmiştir.

“Ülkelere göre sorun alanlarında farklılaşma söz konusu. Örneğin Suriyeli öğrenciler de kendi aralarında gruplaşma daha fazla oluyor. Diğer ülkelerden gelen öğrenciler ise duygularını iyi ifade etmekte sorun yaşıyorlar. Zamanla tek kalıp yalnızlaşabiliyorlar.” (Öğretmen7, 29)

Öğretmen12, uluslararası öğrenciler arasında gruplaşmadan bahsederek bu durumun sebebine de değinmiştir. “Bu öğrencilerin kendilerini kabul ettirmekte yaşadıkları sorunlar kendi aralarındaki iletişimi güçlendirmelerine ve böylece birbirlerine yaklaşımlarına neden oluyor (Öğretmen12, 23)”.

30 yıllık mesleki deneyimi olduğu ve farklı okul türlerinde uluslararası öğrencilerle birlikte çalıştığını belirten Öğretmen19, uluslararası öğrencilerin özellikle ülke örf adetleri, yemek kültürü ve sosyal destek alanlarında sorunlar yaşadığını ifade etmiştir.

“Örf ve adetler farklı gelebiliyor. Yemekler daha farklı, ağız tatları farklı olabiliyor. Yaşam kültürüne uyum sağlamada sorun yaşıyorlar. Aile desteğine ihtiyaç duyma, özlem yaşama ve arkadaş desteği sağlama ihtiyaçları bulunuyor. İnternet ya da telefonla aile özlemi ihtiyacını gideriyorlar.” (Öğretmen19, 30)

10 yıllık mesleki deneyimi boyunca çeşitli okullarda öğretmenlik yapan ve uluslararası öğrencilerle de çalışmış olan Öğretmen21, uluslararası öğrencilerin çevrelerinden neden yeterli sosyal destek alamadıklarının sebeplerine değinmiştir.

“Ben de bu öğrencilerin bir kısmıyla iletişim kurmakta zorluk yaşıyorum. Bu öğrenciler dil bakımından öğrenme sürecinde olduklarından ve iletişim sorunu yaşadıklarından öğretmen ve okul arkadaşı desteğinden mahrum kalıyorlar.” (Öğretmen21, 10)

Öğretmen15, 12 yıldır öğretmenlik yaptığını daha önce de uluslararası öğrencilerle çalıştığını, bu öğrencilerin yaşadıkları zorlukların küçümsendiğini ve zaman zaman öğretmenlerden de ırkçı davranışlara maruz kaldıklarını ifade etmektedir.

“Dışlanma ve yalnızlık sorunları yaşıyorlar. Sadece diğer öğrenciler tarafından değil bazen öğretmenler tarafından da ırkçılığa maruz kaldıkları, dışlandıkları oluyor. Okulda akademik, kültürel ve sosyal ortamlarda zorluklar yaşıyorlar. Zaman zaman sorunlarda günah keçisi ilan edilebiliyorlar.” (Öğretmen15, 12)

Öğretmen 14’de benzer sorunlara değinerek öğrencilerin uyum ve arkadaş edinme, yakınlaşma sorunlarına değinmiştir.

“Uyum sorunu, kendilerini ifade etmekte zorluk ve akran baskısı yaşıyorlar. Kendilerini düzgün anlatamadıklarından haklarını arayamama sorunu da yaşayabiliyorlar. Kendilerini iyi anlatamadıkları için diğer öğrencilerle de yakınlık kuramıyorlar.” (Öğretmen14, 16)

10 yıllık mesleki deneyimi olduğunu ifade eden Öğretmen18’de akran baskısı yanında öğrencilerin konuşmalarıyla dalga geçme olabildiğini ifade etmiştir. “Sınıfta konuşmalarıyla dalga geçilebiliyor. Akranları yoklama alırken bu öğrencilerin ismine bile gülebiliyor (Öğretmen18, 10)”.

4 yıllık mesleki deneyimi olan Öğretmen11, psikosozal sorunlar içerisinde öğrencilerin okula devamsızlığı ve uluslararası öğrenci velileriyle yeterli iletişim kuramamasından bahsetmiştir.

“Çeşitli sıkıntılar yaşıyor. Dil öğrenme yeterli olmadığı için öğrencilerde paylaşma sorunu ve içe kapanma gözlemliyorum. Kendi ülkelerindeki öğrencilerle daha çok iletişim kuruyorlar. Uluslararası öğrencilerin aileleriyle iletişim kuramıyorum. Bu durum da zaman zaman öğrencilerde okula devamsızlığa neden olabiliyor.” (Öğretmen11, 4)

Daha önce uluslararası öğrencilerin ihtiyaçlarıyla ilgili eğitim almış 7 yıllık mesleki deneyime sahip olan Öğretmen10’da benzer sorunlara değinmiştir.

“Psikososyal alanda yaşanan sorunlar daha çok okulun ilk yıllarında yaşıyor. Ailelerle de sorunları paylaşmak, anlatmak istiyorum. Ancak aileler genelde Türkçe bilmedikleri için zor oluyor. Aile desteği fazla olan öğrencilerde iletişim, okula devamlılık daha iyi oluyor.” (Öğretmen10, 7)

Öğretmen ve okul idarecileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, öğretmen ve okul idarecilerin çoğunluğu uluslararası öğrencilerin okul ortamında yalnızlık, içe kapanma, kendini tam olarak ifade edemediği için arkadaş ve öğretmen desteğinden mahrum kalma, aile özlemi, dışlanma, kendi aralarında gruplaşma gibi psikososyal alanda çeşitli sorunlar yaşadığı görülmektedir. Uluslararası öğrencilerin geldiği ülkeye göre de sorunlar zaman zaman farklılaşabilmektedir.

4.2.1.2. Uluslararası Öğrenci Velilerinin Öğrencilerin Psikososyal Alanda Yaşadığı Zorluklara İlişkin Düşünceleri

Uluslararası öğrencilerin velilerinin bir kısmı Türkiye’de bir kısmı da yurt dışında bulunmaktadır. Görüşme gerçekleştirilen süreçte Covid-19 salgını olması sebebiyle yurt dışında olan velilerle olduğu gibi Türkiye’de bulunan velilerle de yapılan görüşmeler internet üzerinden online görüşme programları aracılığıyla ya da telefonla gerçekleştirilmiştir. Öğrenci velilerinin bir kısmının Türkçe bilmemesi nedeniyle bu velilerle gerçekleştirilen görüşmeler tercüman yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrenci velileriyle gerçekleştirilen görüşmeler güçlendirme yaklaşımı temeline yapılmıştır. Öğrenci velilerine çocuklarının sosyal-iletişimsel özellikleri, çocuklarının okula uyum sağlamakta zorluk yaşayıp yaşamadığı ve uyum süreçleri sorulmuş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Görüşme yapılan velilerden Veli10, çocuğunun içe kapalı olduğunu, arkadaş bulmakta zorluk yaşadığını ifade etmiştir.

“Kardeşim kendi içine kapalı bir çocuk. Bizimle de pek konuşmuyor. Daha çok bilgisayarla zaman geçiriyor. Okulda bir ya da iki arkadaşı var. Arkadaş bulmakta zorluk yaşıyor. Aralarına pek almak istemiyorlar. Türkçesi çok iyi olmadığından bir şey söyleyince dalga geçerler diye kendini ifade etmekte isteksiz oluyor.” (Veli10, 23)

Görüşme yapılan velilerden Veli9’da çocuğunun bazı öğrencilerin eleştirileri, ırkçı ifadeleri dolayısıyla üzüldüğünü, içine kapandığını ve okula alışmasının zaman aldığını ifade etmiştir.

“Bazı öğrenciler okulda başka ülkeden gelen öğrencileri eleştirip, ırkçı sözler söylüyorlar. Ondan dolayı üzüyor, içine kapanıyor ve kimseyle konuşmuyordu. Okula alışması uzun sürdü. Bu durum yaklaşık iki yıl aldı. Onuncu sınıfın sonuna doğru ancak okula alıştı.” (Veli9, 40)

Okulun ilk yılı çocuğunun sınıfa uyum sağlayamadığını ve başka uluslararası öğrenci olan bir sınıfa sınıf değişikliği yaptırdığını ifade eden Veli8, yaşanan sorunları şöyle ifade etmiştir.

“9. sınıfta kendi sınıfına alışmakta zorluk yaşadı. Sonra sınıf değişikliği yaptık. O sınıfta da yabancı bir öğrenci vardı. Oraya uyum sağladı. Bazen okulda arkadaşları içinde ona zorbalık yapanlar ya da ırkçı sözler söyleyen öğrenciler oluyormuş. Gerçi bize de gelip pek anlatmıyor. Derslere alışmak biraz zor oldu. Çocuğumun derslerde daha önceden temeli zayıf olduğundan bazı derslerde zorluk yaşadı.” (Veli8, 44)

Görüşme yapılan velilerden Veli11, çocuğunun okula uyum sürecinde olumsuz şeyleri kendisiyle paylaşmada isteksiz olduğunu ve anne baba yerine bazen ağabeyleri ile paylaştığını ifade etmektedir.

“Türkçe ’de özellikle okuma yazmada zorluklar yaşadı. Yabancı olduğu için okuma yazmayı bilmiyor. Öğretmen soru sorduğunda bilemeyince ya da cevap verirken takılınca dalga geçmeler oluyormuş. Zaman zamanda siz niye geldiniz kendi ülkenizden şeklinde olumsuz sözler söyleniyormuş. Tabi bunları anne babaya anlatmadı. Daha yakın bir ağabeyi olduğum için bana anlattı.” (Veli11, 23)

Görüşme yapılan velilerden Veli4 çocuğunun başta dil konusunda zorlandığını ancak Türkçeyi konuşmayı öğrendiği için mutlu olduğunu, yemekler ve iklim konusunda ise zorluk yaşadığını ifade etmiştir.

“Geldiğimiz ülkede iklim çok ılımandı. Burada özellikle kışları alışmak çok zor oldu. Dil konusu yanında özelliklere yemeklere alışmak zor oldu. Ağız tadı farklılıkları var. Geldiğimiz ülkede öğle uykusu alışkanlığı da olduğundan çocuğum buradaki uyku düzenine alışmakta zorlandı.” (Veli4, 48)

Okul yönetimi ve öğretmenlerin zaman zaman öğrenciler arasında yaşanan sorunlarda çok destek olduğunu ifade eden Veli3 çocuğunun iyi futbol oynamasının okul ile kaynaşmasını kolaylaştırdığını ifade etmiştir.

“Özellikle ortaokulda öğrenciler arasından rahatsız edenler, ten rengi farklılığıyla dalga geçenler oldu. Genel olarak okul yönetimi ve öğretmenler çok yardımcı oldular. İlk başta dil sorunu vardı. Bazen oyunlardan da dışlama oldu. Ancak çocuğumun iyi futbol oynaması arkadaşlarını artırdı.” (Veli3, 57)

Görüşme yapılan velilerden Veli2 aile süreçlerinden ve bu süreçlerin okula yansımından bahsetmiştir. Ailede yaşananlar ve velinin bulduğu çözüm bazen uyum sürecini çözmeye yetmemektedir.

“Çocuğum arkadaş ortamında seviliyor, okul derslerinde başarılıydı. Ancak biz eşimle ayrıldık. Bu süreçten sonra okula 1 yıl ara verdi. Okula, arkadaşlarına alışsın diye telefon aldım ona. Ancak o okula alışmayıp telefonla aşırı ilgilenmeye başladı. Sonunda telefon bağımlısı oldu. Ve devamında da okula devamsızlık yaptı.” (Veli2, 36)

Uluslararası öğrenci velileriyle gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen bulgular da öğretmen ve okul idarecilerinden elde edilen verilerle uyumaktadır. Uluslararası öğrenci velileri çocuklarının okul ortamında psikososyal alanda yaşadığı sorunları aktarırken hem genel sorunu ifade etmiş hem de yaşanan sorunun duygusal boyutuna vurgu yapmıştır. Arkadaşlık kurmakta yaşanan güçlük, dalga geçilme, zorbalığa maruz kalma, sosyalleşmede yaşanan güçlükler, oyundan dışlanma ve iletişim becerilerinin etkili kullanamama gibi psikososyal alanda yaşanan çeşitli sorunlara temas edilmiştir.

4.2.2. Uluslararası Öğrencilerin Okula Uyum Sürecinde Yaşadığı Zorluklar

Uluslararası öğrencilerin okulda sınıf arkadaşları, öğretmenleri, okul idarecileriyle iletişimde yaşadıkları zorluklar, baskı ve dışlanmaya ilişkin bulgular okula uyum teması altında sunulmaktadır. Uluslararası öğrencilerin okula uyum teması altında yaşadığı sorunlar öğretmen/idareci ve öğrenci velileri olmak üzere iki başlık halinde incelenmiştir.

4.2.2.1. Öğretmen/ İdarecilerin Uluslararası Öğrencilerin Okula Uyum Süreci İlişkin Düşünceleri

Uluslararası öğrencilerin okula uyum sürecini kolaylaştıran en önemli göstergelerden birisi de öğrencilerin okulun farklı birimlerle kurduğu ilişkidir. Uluslararası öğrencilerin sınıf arkadaşları, öğretmenler ve okul idarecileriyle kurduğu iletişimde yaşanan zorluklar, ayrımcılık ve dışlanma uyum sürecinin belirleyicisidir. Farklı ülkelerden gelen öğrencilerin iletişim teması altında yaşadığı zorlukları ortaya koymak için öğretmen/idarecilerle “uluslararası öğrenciler akranları, öğretmenler ve okul idarecileriyle iletişimde hangi zorlukları yaşıyorlar? Baskı ve dışlanmayla karşılaşıyorlar mı?” soruları sorulmuş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

10 yıllık mesleki deneyimi olan Öğretmen21, uluslararası öğrencilerin dil ve kültür alanında yaşadığı sorunlar dolayısıyla hem öğretmen hem de sınıf arkadaşlarına kendilerini ifade etmekte sıkıntılar yaşadığını ifade etmektedir.

“Uluslararası öğrenciler dil ve kültür bağlamında yaşadıkları zorluklar dolayısıyla öğretmen ve okul idarecilerine kendilerini ifade etmekte oldukça zorlanıyorlar. Aynı zamanda bu durum sınıf arkadaşlarıyla arkadaşlık ilişkilerini güçlendirmelerine de engel oluyor.” (Öğretmen21, 10)

20 yıllık mesleki deneyimi olan Öğretmen20, akran ve öğretmenlerle iletişimde yaşanan sıkıntıları özellikle zorunlu göç sonrası ülkemize gelen öğrencilerdeki göç psikolojisiyle ilişkilendirmiştir. “Bu öğrenciler kendilerini ifade etmekte zorluk yaşıyor. Bunun bir parçasının göçmen psikolojisiyle ilgili olduğunu düşünüyorum (Öğretmen20, 20)”.

25 yıllık mesleki deneyimi olan ve daha önce uluslararası öğrencilerin bulunduğu okullarda da çalışmış olan Öğretmen3, öğretmen ve okul idarecileri tarafından zaman zaman bu öğrencilere gösterilen pozitif ayrımcılığın diğer öğrencilerin tepkisini çektiğini ve bu durumun uluslararası öğrencilere yönelik baskı unsuru oluşturduğunu ifade etmektedir.

“Bu öğrencilere öğretmen ya da idareciler tarafından gösterilen müsamaha, pozitif ayrımcılık diğer öğrencilerin tepkisini çekebiliyor. Bu durum bazen zorunlu göç sonrası gelen öğrenciler için kendi ülkelerinde kalmak yerine neden buraya geldiler şeklinde öğrenciler arasında kısmen dışlanmaya da yol açıyor. Aynı zamanda kendi aralarında grup oluşturmaları da diğer öğrencilerle iletişimi bozuyor.” (Öğretmen3, 25)

19 yıllık mesleki deneyimi bulunan Öğretmen4, Türkçe konuşmakta zorlanan öğrencilerin derdini anlatamadığını ve uyum sağlamakta güçlük çektiğini ifade etmektedir. “Türkçe konuşmakta zorlanan öğrenciler bazen kültürel ve sosyal konularda dışlanma yaşıyorlar. Derdini anlatamadığı için ortama uyum sağlamakta zorluk yaşıyorlar. (Öğretmen4, 19)”. 20 yıllık mesleki deneyimi olan Öğretmen8 ise iletişim becerileri zayıf öğrencilerin daha çok dışlandığını ifade etmektedir.

“Uluslararası öğrencilerin öğretmen ve okul idarecileriyle genel olarak iletişimi gayet iyi ancak sınıf arkadaşlarıyla iletişimde zaman zaman sorunlar yaşıyorlar. Özellikle iletişim becerileri zayıf olan öğrenciler sınıf arkadaşları tarafından dışlanabiliyor.” (Öğretmen8, 20)

29 yıllık mesleki geçmişi olan Öğretmen7 ise uluslararası öğrencilerin iletişimde bazı zorluklar yaşadığını ve bu durumun etkinlik ve oyundan dışlanmaya da neden olduğunu ifade etmektedir.

“Bu öğrencilerin bir kısmı diğerlerinin beden dilini, jest ve mimikleri anlamakta zorluk yaşıyor. Bu durum iletişimi bozuyor. Oyun alanlarında dışlanma yaşayabiliyorlar ve sonrasında kendi aralarında oyun oynuyorlar. Ancak ihtiyaç hissettiklerinde öğretmen ve okul idarecilerinden destek alıyorlar.” (Öğretmen7, 29)

23 yıllık mesleki deneyimi olan Öğretmen12 ise oyun ve etkinliklerden dışlanma konularına değinmiştir. “Öğrenciler arasında dışlanma ve gruplaşma oluyor zaman zaman. Oyundan dışlanma ve okul dışı etkinliklerden uzak tutma yaşanabiliyor (Öğretmen12, 23)”.

17 yıllık mesleki deneyimi olan Öğretmen13, bu öğrencilerle iletişiminin iyi olduğunu ancak veliye ulaşmayı gerektiren durumlarda zorluklar yaşandığını ifade etmektedir.

“Bu öğrencilerin çoğunun ailesi Türkiye’de olmadığı için veli gerektiren durumlarda zorluklar yaşanıyor. Bunun dışında uluslararası öğrenciler dile çok hâkim olmadıkları için sınıf içinde akranlar arasında anlaşmada zaman zaman sıkıntılar oluyor.” (Öğretmen13, 17)

İletişim zorlaştıran şeylerden birinin de aile katılımının az olmasına bağlayan Öğretmen12 bu durumu şöyle ifade etmektedir. “Uluslararası öğrencilerin aileleriyle iletişim zor oluyor. Burada olan aileler okula pek gelmiyorlar. Öğretmen ziyaretleri de olmuyor (Öğretmen12, 23)”.

10 yıllık mesleki geçmişi bulunan Öğretmen18, uluslararası öğrencilerin öğretmen ve okul idarecileriyle iletişiminin gayet iyi olduğunu, sınıf arkadaşlarıyla da daha çok okulun başlarında zorluk yaşandığını ifade etmektedir.

“Bu öğrencilerin öğretmen ve okul idarecileriyle iletişimleri iyi düzeydedir. Öğretmenler ve okul yöneticileri ihtiyaç durumunda genelde yardımcı oluyorlar. Ancak sınıf arkadaşlarıyla okulun ilk yıllarında özellikle 9 ve 10. sınıflarda uyum alanında zorluk yaşanıyor.” (Öğretmen18, 10)

Öğretmen9 ise öğrencilerin akranlarıyla zaman zaman sorun yaşasa da bunun dil yetersizliğiyle ilgili olduğunu ifade etmektedir. “Uluslararası öğrencilerin yaşadığı tek sorun dil yetersizliği. Bu durum dersi anlamakta zorluk yaşamalarına ve kendilerini ifade etmekten uzak durmalarına neden oluyor (Öğretmen9, 25)”.

30 yıllık mesleki deneyimi bulunan ve daha önce uluslararası öğrencilerle birçok okulda çalışmış bulunan Öğretmen19, öğrencilerin dışlanmasının derslerden daha çok serbest zaman etkinliklerinde gerçekleştiğini ifade etmektedir.

“Doğal bir süreç olarak kısmen dışlanma ve baskı yaşanıyor. Bazen güncel siyaset durumu da okula yansıyor. İletişim becerileri zayıf öğrenciler daha fazla dışlanıyor. Dışlanmayı ise derslerden daha çok serbest zaman etkinliklerinde yaşıyorlar.” (Öğretmen19, 30)

Öğretmen7 ise öğrencilerin baskı ve dışlanmayı daha çok dil alanında ve derslerin başında yaşadıklarını ifade etmektedir.

“Okul içinde dışlanma ve baskı daha çok ders saati başında oluyor ve özellikle bu öğrencilerin en zayıf olduğu dil alanında yaşanıyor. Öğrenciler yaşadıkları sorunları onlarla ilgili olan öğretmenlere gidip anlatıyorlar. Onlardan destek almaya çalışıyorlar.” (Öğretmen7, 29)

Öğretmen11 ise uluslararası öğrencilerin baskı hissetmelerinden dolayı derse katılım ve tahtaya kalkma anlamında sorunlar yaşandığını ifade etmektedir. “Öğrenciler tahtaya kalmak ve derse aktif katılmak istemiyorlar. Derste sessiz kalıyorlar (Öğretmen11, 4).

Öğretmen ve okul idarecileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara göre, öğretmen ve okul idareciler uluslararası öğrencilerin okula uyum alanında çeşitli sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını ifade etmektedirler. Uluslararası öğrenciler okula uyum boyutunda genellikle öğretmenler ve okul idarecilerinden destek almaktadırlar. Okula uyum anlamında özellikle okulun ilk yıllarında 9 ve 10. sınıf düzeyinde, oyun ve etkinliklerden dışlanma, kendini ifade etmekte güçlük yaşama, sessiz kalma, kültürel farklılıklar sebebiyle diğerlerinin jest ve mimiklerini anlayamama gibi konu başlıklarında sorunlar yaşamaktadırlar.

4.2.2.2. Uluslararası Öğrenci Velilerinin Öğrencilerin Okula Uyum Sürecine İlişkin Düşünceleri

Uluslararası öğrencilerin okula uyum sürecinde öğrencilerin Türkiye’de bulunma süresi, Türkçe konuşma düzeyi, öğrencilerin kendilerini ifade etmesi, öğretmen ve öğrencilerle iletişim kurması kadar diğer öğrencilerin uluslararası öğrencileri kabul edebilecekleri okul iklimi, öğretmen ve okul idarecileri yaklaşımları da uyum sürecini belirleyebilmektedir. Farklı geçmişten gelen uluslararası öğrencilerin okula uyum süreçlerinde yaşadıkları zorlukları ortaya çıkarmak için öğrenci velilerine “çocuğunuz Türkiye’deki okullara uyum sağlamakta güçlük yaşad mı? Yaşadıysa hangi konularda yaşadı?” soruları sorulmuş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Görüşme yapılan velilerden Veli5, çocuğunun çekingenliğinden, bu durumun derslerine yansımından ve derslerde karşılaştığı zorluklardan söz ederek bu durumun arkadaş ilişkilerine de yansındığını dile getirmiştir.

“Türkçe yazmakta zorluk yaşıyor. Tabi bu durum bazı derslerine yansıyor. Okulda pek arkadaşı yok. Çekingenliğinden dolayı arkadaşlarına ya da öğretmenlere soru sormuyor. Türkçe ona zor geldi, özellikle yazmak. Ayrıca kışın otobüsle okula gitmek ona zor geldi.” (Veli5, 28)

Görüşme yapılan velilerden Veli6’da kendini ifade etmede zorluk, sosyalleşme ve dil konusunda yaşanan güçlükler gibi benzer sorunlardan bahsetmiştir.

“Çocuğum güzel resim yapıyor, karikatür çiziyor. Ancak sosyalleşmede sorun yaşıyor. Çekingen bir çocuk olduğundan çok az arkadaşı var. Kendini ifade etmekte problemleri var. Dil konusunda sorun yaşıyor ve Türkçe olarak kendini iyi ifade edemiyor.” (Veli6, 50)

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinden Veli9, çocuğunun uyum konusunda okulun başlarında zorlandığını, okulda bulunan kendi ülke vatandaşları öğrencilerle arkadaşlık kurduğunu ve Türkçe konuşmaya utandığını dile getirmiştir.

“Çocuğum öğretmenlerle ve diğer öğrencilerle Türkçe konuşmaya utanıyordu. Bu nedenle başlarda okula alışmakta zorlandı. Arkadaş olarak bizim kendi ülke vatandaşlarıyla arkadaş oldu. Dışarıda sosyal etkinliklerde pek zaman geçirmez ancak şimdiki arkadaşlarının çoğu Türk vatandaşı öğrenciler.” (Veli9, 40)

Çocuğunun utangaç olduğunu, dışarıda sessiz kalmayı sevdiğini ve yeni bir ortama girdiğinde alışmasının zaman aldığını söyleyen Veli7, bazı öğrencilerin de çocuğuna olumsuz yaklaşıp eleştirerek uyumu zorlaştırdığını ifade etmiştir.

“Çocuğum biraz utangaç. Yeni bir yere girdiğinde ortama ısınması zaman alıyor. Okulda bazı öğrenciler de yabancıları sevmiyor, eleştiriyor. Bundan dolayı kendini kötü hissettiği oldu. Dil öğrenmede zaman aldığı için bazı derslerden geri kaldı. Diğer öğrencilere yetişmesi zaman aldı.” (Veli7, 46)

Görüşme yapılan velilerden Veli1, çocuğunun arkadaş ilişkilerinde ve okula uyum sağlamakta zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Bu durumdan dolayı zaman zaman okula devamsızlık yaptığını ancak abisinin üst sınıfta olmasının uyumu kolaylaştırdığını dile getirmiştir.

“Türkçe öğrenme süreci onu zorladı. Arkadaş ilişkileri kurmakta ve okula alışmakta güçlükler yaşadı. Zaman zaman okula devamsızlıkları oldu. Ancak daha önce abisi de o okulda olduğundan ondan destek aldı. Abisinin okula alışması daha fazla zaman almıştı.” (Veli1, 26)

Çocuğu 11.sınıf seviyesinde iken Türkiye’ye geldiklerini, ara sınıfta geldiklerinden dolayı okula alışmakta zorlandığını ve sınıfta yakın arkadaşı olmadığını dile getiren Veli12, kardeşinin okulda kendini ifade edemediğini aktarmıştır.

“11. sınıf seviyesinde Türkiye’ye geldik. Okula sonradan geldiğimizden dil konusunda zorluklar yaşadı. Sınıfta yakın arkadaşlık kuramadı kardeşim. Kendini çok iyi ifade edemiyor. Öğretmenlere yakın olmakta ve onlara soru sormakta güçlükler yaşadı.” (Veli12, 30)

Uluslararası öğrencilerin velileri ve uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecilerinin öğrencilerin okula uyumuyla ilgili paylaştığı sorun alanları bu öğrencilerle ilgili yapılan diğer çalışmalarla da benzerlikler taşımaktadır. Güngör ve Şenel’in (2018) Eskişehir’de uluslararası öğrenciyle yaptıkları çalışmada öğrencilerin kendilerini ifade etme ve diğer öğrencilerle iletişim kurmakta zorluk yaşadıkları ortaya konmaktadır. Yiğit’in (2015) Kırşehir’de uluslararası öğrencilerle gerçekleştirdiği çalışmasında da benzer bulgulara ulaşılmıştır. Öğrencilerin genel olarak uyum sorunu yaşadığı; okul kurallarına uymakta zorluk yaşama, kendi aralarında gruplaşma ve arkadaşlık ilişkileri kurmak gibi alanlarda güçlükler yaşadığı tespit edilmiştir.

4.2.3. Uluslararası Öğrencilerin Okula Uyumunu Artırmaya Yönelik Çalışmalar ve Gelecek Beklentileri

Bu başlık altında uluslararası öğrencilerin okula uyum sürecini kolaylaştırmaya yönelik öğretmen çalışmaları ortaya konulacaktır. Ayrıca uluslararası öğrenci velilerinin çocuklarının okula uyumunu artırmaya yönelik okul yönetimi ve öğretmenlerden beklentileri ve çocuklarının eğitimiyle ilgili

gelecek hedeflerine ilişkin görüşmelerden elde edilen bulgular sunulmaktadır. Uluslararası öğrencilerin okula uyumunu artırmaya yönelik çalışmalar ve gelecek beklentileri teması altında ilk başlıkta uluslararası öğrencilerin okula uyumu artırmaya yönelik öğretmen çalışmalarına yer verilecek ve diğer başlıkta ise veli beklentilerine yönelik elde edilen bulgular sunulacaktır.

4.2.3.1. Öğretmen ve İdarecilerin Uluslararası Öğrencilerin Okula Uyumunu Artırmaya Yönelik Çalışmaları

Uluslararası öğrencilerin okula ya da sınıfa uyumlarını artırmak için öğretmen ve idarecilere “uluslararası öğrencilerin okula ve sınıfınıza uyumunu artırmak için neler yapıyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerden Öğretmen15, öğrencilerin yabancı dil bilgisini diğer öğrencilerle kaynaşmak için ve karşılıklı iletişimi artırmak için kullandığını ifade etmiştir.

“Uluslararası öğrenciler İngilizce biliyorlarsa dil konusunda yardımcı oluyorum. İngilizceye ilgi duyan Türk öğrencilerle iletişim kurmalarını ve bu şekilde karşılıklı etkileşimle yalnızlıklarını gidermeye çalışıyorum. Uyguladığım bu yöntemle uluslararası öğrencilerin yalnız kalmamalarına ve diğer öğrencilerle birlikte zaman geçirmelerine, daha fazla kaynaşmalarına olabildiğince katkı sunmaya çalışıyorum.” (Öğretmen15, 12)

Daha önce uluslararası öğrencilerle ilgili eğitim almış olan öğretmen8, uluslararası öğrencilerle kendi dilleriyle konuşmanın ve kendi kültürleriyle temas ederek iletişim kurmanın yakınlık kurmaya yardımcı olduğunu ifade etmektedir.

“Bazı öğrencilerle Arapça konuşuyorum. Bu durum uluslararası öğrencilerle olan diyalogumuzu önemli ölçüde artırıyor. Öğrencilerin kendi kültürleriyle temas kurarak iletişim kurunca daha anlamlı oluyor. Uluslararası bir öğrenciyle Fransızca konuştum. Bu şekilde daha bir yakınlık sağladığımı fark ettim. Bu temas diğer öğrencilerin de ilgisini çekiyor.” (Öğretmen8, 20)

Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı öğrencilerle birebir görüşme gerçekleştirdiğini ve okul fonundan maddi destek sağlandığını ifade etmiştir. Görüşme gerçekleştirilen Öğretmen5, öğrenci görüşmesine ve maddi destek konularına vurgu yapmıştır. “İhtiyaç olduğunda öğrencilerle birebir öğrenci görüşmesi gerçekleştiriyorum. İhtiyacı olan öğrencilere okul fonundan maddi destek sağlıyorum (Öğretmen5, 19)”. Görüşme gerçekleştirilen öğretmen12’de uluslararası öğrencilere rehberlik yapmak ve maddi destekten bahsetmiştir.

“Gerekli durumda rehberlik yapıyorum, öğrencileri yönlendirmeye çalışıyorum. Yardıma ihtiyacı olan öğrencilere maddi destek veriyorum. Ayrıca ihtiyacı olan öğrenciler okul fonu aracılığıyla okul yemekhanesinden ücretsiz yemek yiyebiliyorlar. Ben de bu fona okulda birçok öğretmen gibi katkı sağlıyorum.” (Öğretmen12, 23)

Öğrencilerin sınıfta derse katılımlarını sağlamak için özel bir çaba gösterdiğini söyleyen Öğretmen9, uluslararası öğrencilerin dersi anlamaları için sürekli onlarla iletişim halinde olduğunu ifade etmiştir.

“Uluslararası öğrencileri sınıfta ders sürecinin içine katmaya çalışıyorum. Mümkünse derse aktif katılımlarını sağlamaya çalışıyorum. Öğrencilerin dersi anlamalarını sağlamak için gerek ders içinde gerekse ders dışında sürekli onlarla ilişim halinde oluyorum.” (Öğretmen9, 25)

Görüşme yapılan Öğretmen21 ise dil konusunda öğrencilerin konuştuğu dili bilen öğretmenlerden destek istediğini ifade etmektedir. “Özellikle dil konusunda, konuştuğu dili bilen öğretmenlerimizden tercüme etmelerini isteyerek ya da bizzat öğretmenle konuşarak yardım almaya çalışıyorum (Öğretmen21, 10)”.

Çalışmaya katılan öğretmenlerden Öğretmen26, uluslararası öğrencilerin sınıfa ve okullarına uyumlarını artırmak için sportif çalışmaların önemine vurgu yapmıştır. Öğrencileri futbol, voleybol gibi sportif etkinliklere dâhil ederek öğrencilerin okula aidiyetlerini artırmaya çalıştığını ifade etmiştir.

“Uluslararası öğrencileri sportif etkinliklere dâhil etmeye çalışıyorum. Bu öğrencilerden futbol oynayanları futbol turnuvalarına çağırıyorum. Gruplar yaparak öğrencileri voleybol turnuvalarına alıyorum. Sporla öğrencilerin okula olan ilgilerini artırmaya çalışıyorum.” (Öğretmen26, 12)

Araştırmaya katılan Öğretmen18, uyum sürecinde sosyal etkinliklerin önemine dikkat çekerek kendi yaptığı çalışmadan bahsetmiştir.

“Uyum için okul içinde ya da okul dışında sosyal etkinlikler gerçekleştirmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Uyumu artırmak ve kaynaşması sağlamak amacıyla uluslararası öğrencileri de sınıf arkadaşlarıyla birlikte okul dışında tiyatro izlemeye gönderdim.” (Öğretmen18, 10)

Öğretmen19 ise uyum sürecinde kardeşlik vurgusunu ve ortak değerleri öne çıkardığını ifade etmiştir.

“Uyum sürecinde kardeşlik vurgusu, ortak değerlerin vurgulanması önemlidir. Ayrıca öğretmen ve öğrencilerin birlikte yemek yemesi de bu süreci kolaylaştırmaktadır. Zaman zaman bu öğrencilerle birlikte okul yemekhanesinde yemek yiyorum.” (Öğretmen19, 30)

Çalışmaya katılan Öğretmen4, bireysel görüşmeler yanında ailelerle iletişime geçmenin, onları tanımanın uyum sürecine katkı vereceğini düşünmektedir.

“Bireysel görüşmeler gerçekleştirerek öğrencileri daha yakından tanıma fırsatı yakalıyorum. Ayrıca ailesi burada olan uluslararası öğrenci velileriyle iletişime geçiyorum. Uluslararası öğrenci velilerini okula davet edip onları yakından tanımaya çalışıyorum.” (Öğretmen4, 19)

Öğretmenlerin ve okul idarecilerinin uluslararası öğrencilerin okula uyumunu artırmaya yönelik gerçekleştirdikleri çalışmaların bir kısmı okul içinde ve bir kısmı okul dışında gerçekleşmektedir. Bazı öğretmenler okul içinde uyumu artırıcı çalışmalar gerçekleştirmekte bir kısmı ise okul dışında da uyumu teşvik edici çalışmaları yönetmektedirler. Arapça, İngilizce ve beden eğitimi gibi bazı branş öğretmenleri ise kendi alanlarını uyumu artırmak için bir fırsat olarak görmekte ve branşlarının bu özelliklerini kullanmaktadırlar.

4.2.3.2. Uluslararası Öğrenci Velilerinin Okuldan Beklentileri ve Geleceğe Yönelik Hedefleri

Bu kısımda uluslararası öğrencilerin okula uyum sürecini kolaylaştırmaya yönelik velilerin okul idaresinden beklentileri ve eğitimde gelecek hedefleri görüşmelerden elde edilen bulgularla sunulacaktır. Bu bilgilere ulaşmak için uluslararası öğrenci velilerine “çocuklarınızın okula daha iyi uyum sağlaması için neler yapılmasını istersiniz? Çocuğunuzun eğitim geleceği hakkında, üniversite eğitimi hakkında neler düşünüyorsunuz?” soruları sorulmuş ve aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Çocuğunun gelecekte Türkiye’de mimarlık ya da sivil havacılık eğitimi almasını istediğini belirten Veli3, veli-öğretmen iletişiminin sağlanmasının önemli olduğunu, ihtiyaca göre destek sağlanması gerektiğini ifade etmektedir.

“Türkiye’de mimarlık ya da sivil havacılık alanında üniversite eğitimi düşünüyorum. Öğretmen ve okul idarecilerinin öğrencinin ihtiyacını gözeterek destek vermesi, iletişim kurmasını önemli. Aşırı negatif ya da aşırı pozitif davranışlar sorun olabiliyor. Öğretmenler aşırı pozitif davranınca da diğer öğrenciler şikâyet edebiliyor. Ortaokulda bir kez böyle bir durum yaşandı. Diğer öğrenciler oğluma karşı tavır aldılar.” (Veli3, 57)

Araştırmaya katılan Veli7, çocuğunun utangaç olduğu için okulda konuşmak için teşvik edilmesi ve beraber zaman geçirilmesinin iyi olacağını dile getirmektedir.

“Benim çocuğum gibi okulda bazı çocuklar utangaç. Öğretmenlerin bu gibi çocukları konuşması için teşvik etmeli. Onlarla beraber zaman geçirilmesi iyi olacaktır. Çay sohbeti gibi bazı etkinliklerle uluslararası öğrencilere zaman ayrılması iyi olur.” (Veli7, 46)

Görüşme yapılan velilerden Veli8’de çocuğunun Türkiye’de mühendislik eğitimi almasını istediğini belirterek öğretmenlerle özel sohbetlerde zaman geçirmenin bağları güçlendireceğini ifade etmektedir. “Öğretmenlerle beraber zaman geçirme ve öğretmenlerin arkadaş edinmede destek olması iyi olur (Veli8, 44)”.

Çocuğunun Türkiye’de bilgisayar mühendisliği bölümünde okumak istediğini ifade eden Veli5, öğretmen ve okul idaresinin uluslararası öğrencilere destek olma, onlarla daha fazla paylaşımda bulunmalarını istediğini ifade etmektedir. “İletişim kurma ve destek olma çok önemli. Bu öğrencileri takip etme ve onlarla daha fazla paylaşımda bulunma sağlanabilir (Veli5, 28)”. Görüşme yapılan velilerden Veli9, çocuğunun Türkiye’de tıp eğitimi almak istediğini ifade ederek, bazı hocaların öğrenciyle özel olarak konuşmasının çocuğunu rahatlattığını ifade ederek birebir görüşme ve ilginin önemini ifade etmiştir.

“Okulda böyle ırkçı, rahatsız edici sözler söyleyen çocuklar olmuştur. Çocuğumda üzülüyor, kimseyle konuşmuyordu. Bazı hocalar onunla özel olarak konuşunca çocuğum rahatladı. Bu konuşmadan sonra okula daha istekli olarak gidip gelmeye başladı. Bende bu durum sonrasında okula ve öğretmenlere daha fazla güven duydum.” (Veli9, 40)

Araştırmaya katılan velilerden Veli12, çocuğunun Türkiye’de medya bölümünde okumak istediğini, öğretmenlerin yakın diyalog kurmasının uluslararası öğrencilerin başarısını artıracaklarını ifade etmiştir.

“Kardeşim sosyal medya alanıyla çok ilgili. Bu nedenle üniversitede medya bölümünde okumayı planlıyor. Ancak kardeşimin sınıfta yakın arkadaşı yok. Öğretmenlerin yakın diyalogo ve Türk öğrencilerle yakın ilişkilerinin olması başarısını artıracaktır.” (Veli12, 30)

Görüşme yapılan velilerden Veli14, çocuğunun okulda birebir yakınlık kurduğu birkaç hocasının olmasının ona güven verdiğini, bu sayede okula istekli gittiğini ve üniversite bölüm tercihlerinde de hocalarının bu yakınlığının etkisi olduğunu tahmin ettiğini ifade etmiştir.

“Yakın olduğu birkaç hocası var. Bu çocuğumun okula devam etme isteğini artırıyor. Bu yakın ilginin devam etmesini istiyorum. Bölüm olarak üniversitede ilahiyat düşünüyor. Bu tercihte okulda yakın olduğu hocalar da etkisi olduğunu tahmin ediyorum.” (Veli14, 48)

Uluslararası öğrencilerin velilerinin önemli bir kısmı çocuğunun üniversite eğitimi almasını istediğini ve bu eğitimi de Türkiye’de almak istediklerini ifade etmişlerdir. Çocuklarının eğitim süreçlerinde yaşanan sorunlarda veli-öğretmen diyalogunun önemli olduğunu, öğretmen ve okul idarecilerinin çocuklarına yakın ilgisi ve paylaşımlarının sorunların çözümünde etkili olduğunu ve bundan sonraki süreçte de etkili olacağına inandıklarını belirtmişlerdir.

5. SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışmada uluslararası öğrencilerin eğitim ortamında psikososyal alanda yaşadıkları zorluklar ve ihtiyaçların ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Bu amaçla uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecilerine ve uluslararası öğrencilerin velilerine öğrencilerin okul ortamına uyumlarını güçleştiren psikososyal alandaki zorluklara ilişkin sorular sorulmuştur.

Uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen ve okul idarecileriyle yapılan görüşmelerde öğretmen ve okul idarecilerinin büyük çoğunluğu (%75) daha önce çalıştıkları okullarda uluslararası öğrencilerin bulunduğunu ifade etmektedir. Ancak uluslararası öğrencilerin gereksinimleriyle ilgili eğitim aldığını ifade eden öğretmen sayısı çok azdır. Görüşme yapılan öğretmenlerin sadece %25’i daha önce uluslararası öğrencilerin gereksinimleriyle ilgili eğitim aldığını ifade etmiştir.

Uluslararası öğrencilerin psikososyal alanda yaşadığı sorun alanlarına ilişkin öğrenci velileri ve öğrencilerin derslerine giren öğretmen/okul idarecilerinin ortak olarak belirttiği sorun alanları olduğu gibi farklılaşan sorun alanları da söz konusudur. Ayrıca öğrencilerin geldikleri ülkelere göre de sorun alanlarının farklılaştığı görülmektedir. Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri kurmakta güçlük yaşama, okula uyum sağlayamama, kendini ifade etmekte zorluk, öğrencilerin oyunlardan ve etkinliklerden dışlanması aile ve öğretmenlerin müşterek olarak ifade ettikleri sorun alanlarıdır. Okula uyum anlamında özellikle okulun ilk yıllarında 9 ve 10. sınıf düzeyinde, oyun ve etkinliklerden dışlanma, kendini ifade etmekte güçlük yaşama, sessiz kalma, kültürel farklılıklar sebebiyle diğerlerinin jest ve mimiklerini anlayamama gibi alanlarda sorunlar yaşanmaktadır. Ailelere göre uluslararası öğrenciler zorbalığa maruz kalma, içe kapanma, dalga geçilme, telefon bağımlılığı ve okula devamsızlık gibi başlıklarda sorunlar yaşamaktadırlar. Uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen ve okul idarecilerine göre ise uluslararası öğrenciler aileye özlem duyma, korunma ve desteklenme ihtiyacı, yalnızlık, kendi aralarında gruplaşma, akran baskısı, jest ve mimik kullanımı farklılıkları ve kültürel farklılıklar gibi psikososyal alanlarda çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar.

Uluslararası öğrencilerin eğitim ortamında yaşadığı psikososyal sorunlara ilişkin daha önce pek çok araştırma gerçekleştirilmiştir. Uluslararası öğrenci velileri ve öğrencilerin derslerine giren öğretmen/ okul idarecileriyle yapılan görüşmeler sonrası ortaya çıkan sorun alanları daha önce yapılan pek çok araştırmanın sonuçlarıyla uyumludur. Uluslararası öğrencilerin okula uyum sağlamakta güçlük yaşama, kendini iyi ifade edememe, arkadaşlık ilişkileri kurmakta güçlük yaşama, kendi aralarında gruplaşma (Güngör ve Şenel, 2018), okula devamsızlık yapma (Saritaş vd., 2016), (Emin, 2018), iletişim ve kültürel farklılıklar (Turan ve Polat, 2017), eğitim ortamına uyum sağlayamama ve zaman zaman dışlanma (Gülüm ve Akçalı, 2017), oyun ve etkinliklerden dışlanma (Kalebaşı ve Göngör, 2019) yaşanan sorunlara ilişkin ortak temalar olarak görülmektedir.

Öğretmenlerin ve okul idarecilerinin uluslararası öğrencilerin okula uyumunu artırmaya yönelik gerçekleştirdikleri çalışmaların bir kısmı okul içinde ve bir kısmı okul dışında gerçekleşmektedir. Bazı öğretmenler okul içinde uyumu artırıcı çalışmalar gerçekleştirmekte bir kısmı ise okul dışında da uyumu teşvik edici çalışmaları yönetmektedirler. Arapça, İngilizce ve beden eğitimi gibi bazı branş öğretmenleri ise kendi öğretmenlik alanlarını öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve uyumu artırmak için bir fırsat olarak görmektedirler.

Uluslararası öğrencilerin velilerinin önemli bir kısmı çocuğunun üniversite eğitimi almasını istediğini ve bu eğitimi de Türkiye’de almak istediklerini ifade etmişlerdir. Çocuklarının eğitim süreçlerinde yaşanan sorunlarda veli-öğretmen diyalogunun önemli olduğunu, öğretmen ve okul idarecilerinin çocuklarına yakın ilgisi ve paylaşımlarının sorunların çözümünde etkili olduğunu ve bundan sonraki süreçte de etkili olacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen ve okul idarecileri ise dil, uzaklık ve velilere ulaşmada yaşanan bazı güçlüklerden dolayı veli-okul iletişimin yeterince sağlıklı işlemediğini ve bu durumun uluslararası öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanması ve okula uyumu zorlaştırdığını ifade etmektedirler.

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin yaşadıkları güçlüklerin azaltılması ve okula uyumlarının artırılması için uygulanabilecek çözüm önerileri aşağıda belirtilmiştir:

- Öğretmen ve okul idarecilerinin uluslararası öğrencilere yaklaşırken öğrencilerin ihtiyacını gözeterek ona destek vermesi ve ilgilenmesinin önemli olduğu görülmektedir. Aşırı negatif davranışlar gibi aşırı pozitif yaklaşımlarda sorun oluşturabilmektedir. Öğretmen ve okul idarecilerinin uluslararası öğrencilere aşırı pozitif davranması diğer öğrencilerin tepkisini çekmekte, bu durumu kendilerine karşı ayrımcılık olarak görmekte ve ilgili öğrenciye karşı tavır almaktadırlar.
- Uluslararası öğrenciler ve diğer dezavantajlı öğrencilere yönelik olarak öğrencilerin psikososyal alanda yaşadıkları sorunlar dikkate alınarak, bu zorluklarla baş etmeyi sağlayan güçlendirme temelli eğitim programları ilköğretimden üniversiteye kadar farklı öğretim kademelerinden örneklerle koruyucu ve önleyici müdahale programları geliştirilerek uygulanmalıdır.
- Uluslararası öğrencilerin okulun ilk yıllarında daha fazla sorunla karşılaştığı görülmektedir. Öğrencilere yönelik olarak geliştirilecek zorluklarla baş etme, uyum sağlama ve güçlendirici programların uygulanmasına özellikle okulun ilk yıllarında ağırlık verilmesi isabetli olacaktır.
- Araştırma sonucuna göre uluslararası öğrencilerin derslerine giren öğretmen ve okul idarecileri bu öğrencilerin gereksinimleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmektedirler. İlgili öğretmen ve idarecilere uluslararası öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik eğitim programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.
- Uluslararası öğrencilerinin derslerine giren öğretmen ve okul idarecileri yanında uluslararası öğrenci velilerinin ihtiyaçlarına yönelik olarak da önleyici ve gelişimsel psikososyal müdahaleler içeren eğitim programlarının geliştirilmesi faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Araujo A. A. (2011) Adjustment Issues of International Students Enrolled in American Colleges and Universities: A Review of the Literature. *Higher Education Studies*, 1(1), 2-8.
- Delen, A. (2018). *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Bulunduğu İlkokullarda İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Duman, N. (2014). Okul Sosyal Hizmetinin Tanımı, Kapsamı ve Çocuk Koruma Sistemi İçindeki Yeri. *Sosyal Hizmet Dergisi*, (Okul Sosyal Hizmeti Özel Sayı, 1-7.
- Emin, N. M. (2018). *Geleceğin İnşası: Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi*. İstanbul: Seta Kitapları.
- Gülüm, K. ve Akçalı, H. (2017). Balıkesir’deki Mülteci Çocukların Eğitim Sorunları. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Afro-Avrasya Özel Sayısı,127-136.
- Güngör, F. ve Şenel, A. E. (2018). Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Eğitim – Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8 (2), 124-173.

- Jarolmen, J. (2017). *Okul Sosyal Hizmeti: Bir Uygulama Kılavuzu*. Ankara: Nika Yay.
- Kalebaşı, A. ve Güngör, F. (2019). Suriyeli Ortaöğretim Öğrencilerinin Akademik ve Sosyal Uyum Deneyimleri: Üsküdar'da Nitel Bir Çalışma, *Turkish Studies Social Sciences*, 14 (4), 1525-1545.
- Louise Osmond. M. (2005) *School Social Workers. Encyclopedia of Canadian Social Work*. (Ed: Francis J. Turner). Wilfrid Laurier University Press Waterloo, Ontario, Canada.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2019). Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Göç ve Acil Durum Başkanlığı. https://drive.google.com/file/d/1fo5_9ZDF3IpNjra9d4v4t1eWub6VHAih/view Erişim 15 Ocak 2020.
- Sari Ahmetoğlu, H. (2019). *Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sistemine Uyumunda Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Kastamonu.
- Saruhan, C. Ş. ve Özdemirci A. (2016). *Bilim, Felsefe ve Metodoloji*. İstanbul: Beta Yay.
- Sakız, H. (2016). Göçmen Çocuklar ve Okul Kültürleri: Bir Bütünleştirme Önerisi. *Göç Dergisi*, 2, 65-81.
- Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. J. (2014). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler* (Çev. Ed. B. Çiftçi). Ankara: Nika Yay.
- Turan, M. ve Polat, F. (2017). Türkiye'de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Qualitative Studies*, 12 (4), 31-60.
- Turner, F. J. (2005). *Encyclopedia of Canadian Social Work*. Waterloo, On, Can: Wilfrid Laurier University Press.
- Tomich, P., McWhirter, J. J., & King, W. E. (2000). International student adaptation: Critical variables. *International Education*, 29 (2), 37-46.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve Sorunlar Bağlamında Türkiye'de Sığınmacı Çocukların Eğitimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kırşehir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.